

بخش آموزش رسانه تفریحی سنتر

کلیک کنید www.tafrihicenter.ir/edu

 نمونه سوال گام به گام

 امتحان نهایی جزوه

 دانلود آزمون های آزمایشی

متوسطه اول : هفتم ... هشتم ... نهم

متوسطه دوم : دهم ... یازدهم ... دوازدهم

www.tafrihicenter.ir

درس چهارم

سبک عراقی

سبک شناسی قرن های ۷ و ۸ و ۹

بررسی ویژگی های سبک عراقی از
لحاظ

- (۱) قلمرو زبانی
- (۲) قلمرو ادبی
- (۳) قلمرو فکری

بررسی ویژگی های شعر سبک عراقی

(۱) قلمرو زبانی

➤ چهارچوب زبان مانند فارسی قدیم

➤ کم شدن لغت فارسی اصیل قدیم

در شعر اکثر شاعران این دوره، لغات قدیمی کم شده اما در شعر بعضی شعرا مانند حافظ و مولوی هنوز لغات قدیمی دیده می شود.
مثال: وانگهان چون گازی از گازران درویش تر / وانگهان چون آفتابی آفتاب هر دیار (مولوی)

➤ جایگزین شدن لغات عربی (ترکیباتی مانند: ماجرا، لایمکن، مایحتاج، لاشک، بیت الغزل)

مثال: عقل و صبر از من چه می جویی که عشق / کُلَّمَا أَسَّسَتْ بُنْيَانًا هَدَمَ (سعدی)

➤ به کار بردن واژه های ترکی و مغولی که در نثر بیش از شعر کاربرد داشت.

واژه هایی مانند: ارمغان، سوغات، آش، پرچم، قراول و ...

مثال: گر نسیم سحر از خلق تو بویی آرد / جان فشانیم به سوغات نسیم تو، نه سیم

➤ مهم ترین ویژگی این سبک در هم آمیختن مختصات نو و کهن

مانند: «می» به جای «همی» / «در» به جای «اندر» / کم شدن واژه هایی مثل: مَر، ایدون، ایدر، ابا، ابر / به کاربردن «یکی» به معنای «شخصی»

مثال: یکی چو باده پرستان صراحی اندر دست / یکی چو ساقی مستان به کف گرفته ایاغ (حافظ)

➤ فراوانی و رونق قالب غزل و تثبیت جایگاه تخلص در بیت پایانی یا یک بیت مانده به پایان مثال: حافظ به خود نپوشید این خرقة می آلود / ای شیخ پاکدامن معذور دار ما را

➤ توجه به علوم بیان و بدیع

رواج صنایع بیان و بدیع در این دوره زیاد است. «تشبیه» و «استعاره» رواج بیشتری دارند و صنایع دیگر مانند: تناسب، تضاد، ایهام و پارادوکس هم استفاده شده است. برخی شاعران مانند سلمان ساوجی به دلیل استفاده زیاد از صنایع ادبی به شاعران مصنوع معروف شده اند.

➤ خارج شدن شعر از دربار

به دلیل حکومت مغولان و کشتارهای آنان، شعر از دربار که قبلاً برای مدح شاهان بود خارج شده و به سمت جامعه می رود و کم کم برای فرار از اثرات این اتفاقات، عارفانه می شود.

➤ از بین رفتن قصیده

بیشتر شاعران تمایل به سرودن شعر در قالب غزل دارند و حتی موضوعات مختلفی مانند: عرفان، وعظ، مدح و مرثیه را که قبلاً در قالب قصیده سروده می شد، در قالب غزل جای دادند.

➤ تحت تأثیر تغییرات سیاسی و اجتماعی

تمایل شاعران به عرفان به دلیل حاکمیت مغول و ویرانگی های آن ها

➤ بالاترین مقام معشوق و گاهی یکی شدن با معبود

شاید بتوان دلیل آن را تغییر نگاه شاعران عارف دانست. در این دوره گروهی از عارفان معتقد بودند برای رسیدن به معرفت الهی ابتدا باید به عشق های زمینی پناه برد. دیدن جمال الهی در معشوق، به همین دلیل معشوق جایگاه بالاتری نسبت به قبل پیدا می کند.

خاتمه نگرانی نسبت به عقل و فکری می شد.

رسیدن به معرفت الهی ابتدا باید به عشق های زمینی پناه برد. دیدن جمال الهی در معشوق، به همین دلیل معشوق شاید بتوان دلیل آن را تغییر نگاه شاعران عارف دانست. در این دوره گروهی از عارفان معتقد بودند برای

دلایل رواج تصوف

❖ خدشه دار شدن غرور و احساس ملی

❖ اندیشه بی اعتباری دنیا

❖ اعتقاد به قضا و قدر

➤ پرهیز از زهد ریایی

مثال: عیب رندان مکن ای زاهد پاکیزه سرشت / که گناه دگران بر تو نخواهند نوشت

➤ توجه به صفا و پالایش درون

مثال: از امتحان تو ایام را غرض آن است / که از صفای ریاضت دلت نشان گیرد

➤ برتری عشق بر عقل

مثال: عاشقان نقطه پرگار وجودند ولی / عشق داند که در این دایره سرگردانند

مقایسه ویژگی های سبک خراسانی و عراقی

سبک عراقی	سبک خراسانی
ستایش عشق	ستایش خرد
غلو و مبالغه	اعتدال در اغراق
تفکر غنائی	تفکر حماسی
غم گرایی	شادی گرایی
فراق	وصال
ذهن گرایی با توجه به دنیای درون	واقع گرایی با توجه به دنیای بیرون
رواج روحیه عرفانی و اخلاقی	رواج روحیه پهلوانی و حماسی
باور به قضا و قدر	باور به اختیار و اراده
معشوق آسمانی	معشوق زمینی
بازتاب بیشتر علوم در شعر	بازتاب اندک علوم در شعر

بررسی ویژگی های نثر سبک عراقی

➤ ضعیف شدن نثر فنی در قرن ۷
بعضی از کتی تاریخی مشهور مانند: تاریخ جهانگشا، با وجود تأثیرات فراوان از اوضاع اجتماعی، به شدت تحت تأثیر سبک دوره قبل است و به شیوه مصنوع نوشته شده است.

➤ از بین رفتن نثر فنی در قرن ۸
تا اوایل قرن ۸ بعضی نویسندگان همچنان طرز نوشتن سبک گذشته را تا حدودی حفظ کرده بودند اما از قرن ۸ نثر فنی و نگارش به روش پیشینیان از بین رفت.

➤ نثر ساده در کتب
نثرها از صنایع دشوار و مبالغه های مصنوعی و فنی دور شده و نویسندگان به استفاده از نثر ساده تمایل نشان می دادند.

➤ بازنویسی کتب مشکل به زبان ساده
مانند: بازنویسی ملاحسن واعظ کاشفی از کلیله و دمنه به نام انوار سهیلی

➤ استفاده از نثر ساده و گاهی نثر پیچیده در تاریخ نویسی

➤ حاشیه نویسی بر تاریخ های قدیم

➤ ورود لغات قبایل مختلف ترک و مغول
این مورد در تاریخ جهانگشا بیشتر دیده می شود.

➤ تشویق سلطان حسین بایقرا و امیر علی شیرنوایی به ترکی گویی و ترکی نویسی در حوزه هرات

➤ ضعف و سستی در ساخت دستوری جملات نثر

چند اثر نثر

- (۱) محاكمة اللغتين: اثر امير على شير نوایی در مقایسه دو زبان ترکی و فارسی
- (۲) بابرنامه: اثر ظهیرالدین بابر که به زبان ترکی نوشته شده
- (۳) ظفرنامه شامی: اثر نظام الدین شامی که قدیمی ترین تاریخ درباره تیمور است.
- (۴) انوار سهیلی: اثر ملاحسین واعظ کاشفی که کلیله و دمنه را به خط خود نگاشت و آن را انوار سهیلی نامید.

عکس رواج
تاریخ
نویسی در
دوره
مغول

(۱) علاقه و توجه مغولان به زندگی اجداد خود و ثبت وقایع

(۲) ترس فرزندانگان ایرانی از نابودی ارزش های فرهنگی و تاریخی ایرانیان

- کم شدن نفوذ زبان عربی
- عدم رواج عربی نویسی
- عوض شدن جای صنایع ادبی با تعمق و تفکر
- رواج معماپردازی، ذوقافیتین (دو قافیه)، ذوبحرین (دو وزن) سرایی، ماده تاریخ سازی (به خاطر نبودن استعدادهای بزرگ)

- معما: گنجاندن نام یک شخص یا شیء در حروف یا واژه های متن
- ماده تاریخ: ثبت وقایع مهم با استفاده از حروف ابجد. مثلاً تاریخ وفات یک شخص یا تاریخ تاجگذاری یک پادشاه را به این شکل بیان می کردند. ماده تاریخ را در قالب یک شعر در نثر می گنجاندند.
- ذوقافیتین: آوردن دو قافیه برای یک بیت
- ذوبحرین: یک شعر دو وزن دارد.

➤ کم شدن صحت و اتقان مطالب
به دلیل: از بین رفتن فضلا و کتابخانه ها

➤ سستی تحقیق و تتبع بین علما و ادیبان
به دلیل: نبودن استادان بزرگ و از بین رفتن حوزه های علمی

➤ ضعف عرفان
به دلیل: کنار آمدن عرفا با مغولان / از بین رفتن اصالت عرفا / درسی کردن عرفان / شرح اصطلاحات و پیچیده
جلوه دادن مفاهیم
نتیجه آن: نوشته نشدن کتاب عرفانی اصیل و معتبر